

PHÁT TRIỂN KINH TẾ TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TẠI VIỆT NAM

BUI THỊ THU MỸ

Trí tuệ nhân tạo (AI) đang là một trong những công nghệ nền tảng của hệ sinh thái công nghệ số cùng với dữ liệu lớn và phân tích dữ liệu, điện toán đám mây, công nghệ Internet vạn vật (IoT), công nghệ không dây..., đóng vai trò quan trọng trong các chiến lược chuyển đổi số. Kinh tế trí tuệ nhân tạo là một xu thế phát triển tất yếu mà nhiều quốc gia trên thế giới đã và đang nghiên cứu tiếp cận trong kỷ nguyên trí tuệ nhân tạo. Trước sự bùng nổ, phát triển mạnh mẽ của AI, Việt Nam cũng như nhiều quốc gia đã chú trọng phát triển nền kinh tế gắn với AI, tận dụng tối đa những lợi ích mà AI mang lại để phát triển kinh tế - xã hội. Bài viết đưa ra những cơ sở lý thuyết và phân tích một số vấn đề đặt ra trong phát triển kinh tế AI tại Việt Nam.

Từ khóa: Trí tuệ nhân tạo, kinh tế trí tuệ nhân tạo

DEVELOPING ARTIFICIAL INTELLIGENCE ECONOMY IN VIETNAM

Bui Thi Thu My

Artificial intelligence (AI) is one of the base technologies of the digital technology ecosystem, along with big data and data analytics, cloud computing, IoT technology, and wireless technology, playing a crucial role in digital transformation strategies. The AI economy is an inevitable development trend that many countries worldwide are researching and approaching in the AI era. Amid the explosive and robust development of AI, Vietnam, like many other countries, is focusing on developing an economy associated with AI, maximizing the benefits AI brings to socio-economic development. This article presents theoretical foundations and analyzes several issues in developing the AI economy in Vietnam.

Keywords: Artificial Intelligence, AI economy

Ngày nhận bài: 3/5/2024

Ngày hoàn thiện biên tập: 24/5/2024

Ngày duyệt đăng: 12/6/2024

Đặt vấn đề

Theo Tập đoàn công nghệ đa quốc gia Google, sự ra đời của công nghệ AI có ý nghĩa hơn cả việc phát minh ra điện và lửa. Hiện nay, AI đang là một trong những công nghệ nền tảng của hệ sinh thái công nghệ số cùng với dữ liệu lớn và phân tích dữ liệu, điện toán đám mây, công nghệ IoT, công nghệ không dây... đóng vai trò quan trọng trong các chiến lược chuyển đổi số. Nhiều quốc gia đã bắt đầu ghi nhận xu thế phát triển tất yếu

và tác động chuyển đổi to lớn của AI trong mọi mặt đời sống xã hội, cũng như sự thay đổi quyền lực kinh tế, quân sự, chính trị.

Trong những năm gần đây, Việt Nam đã xác định mục tiêu phát triển kinh tế AI là một trong những mục tiêu quan trọng hàng đầu và nhất quán trong việc xác định phát triển kinh tế AI là nhiệm vụ trọng tâm giúp nước ta phát triển nhanh, bền vững trong bối cảnh của Cách mạng công nghiệp 4.0 với sự bùng nổ, phát triển mạnh mẽ của khoa học - công nghệ, đặc biệt là công nghệ AI. Tuy nhiên, việc phát triển kinh tế AI của Việt Nam hiện nay vẫn chưa thật sự rõ nét, đòi hỏi phải xác định được những vấn đề đặt ra trong phát triển kinh tế AI và có phương án giải quyết được chúng thì Việt Nam mới phát huy, tận dụng được hết tiềm năng của mình.

Trí tuệ nhân tạo và kinh tế trí tuệ nhân tạo

Trí tuệ nhân tạo

AI là trí tuệ do con người lập trình với mục tiêu giúp máy tính có thể tự động hóa các hành vi thông minh như con người. Có thể hiểu một cách đơn giản, AI là một nhánh của khoa học máy tính liên quan đến việc xây dựng các hệ thống, máy móc thông minh có khả năng thực hiện các tác vụ mang trí tuệ con người, do con người tạo ra nhưng có thể học hỏi, tư duy như con người, bắt chước cách tư duy tự nhiên của con người để giải quyết các vấn đề trong cuộc sống. Đặc biệt, AI có thể xử lý dữ liệu ở mức độ rộng hơn, quy mô lớn hơn, một cách hệ thống và khoa học với tốc độ nhanh hơn so với con người.

Kinh tế trí tuệ nhân tạo

Kinh tế trí tuệ nhân tạo là nền kinh tế mà các chủ thể đầu tư và áp dụng công nghệ AI vào hoạt động sản xuất, kinh doanh và một số lĩnh vực tiềm năng nhất định, từ đó mang lại tăng trưởng kinh tế chất lượng cao, nhanh, bền vững. Một nền kinh tế mà việc ứng dụng AI cho phép Nhà nước, doanh nghiệp và người dân xử lý công việc nhanh hơn, đưa ra quyết sách có cơ sở khoa học, thông minh và đáng tin cậy hơn, nâng cao năng suất lao động và chất lượng sản phẩm.

Việc áp dụng AI vào các hoạt động kinh tế mang lại không ít tác động tích cực trong tương lai. Công ty kiểm toán PwC của Anh dự đoán, GDP toàn cầu sẽ đạt 114 nghìn tỷ USD vào năm 2030, nhưng con số này có thể cao hơn tới 14% với sự tham gia của AI. Các nhà nghiên cứu giả thuyết rằng, tác động của AI tới nền kinh tế sẽ được thúc đẩy bởi năng suất tăng từ các doanh nghiệp tự động hóa quy trình cũng như tăng cường lực lượng lao động hiện có của họ bằng AI.

Việc tập trung phát triển và ứng dụng AI cũng sẽ gia tăng lợi thế cạnh tranh trong thương mại quốc tế. AI giúp tăng cường khả năng bảo đảm các thỏa thuận thương mại, đầu tư ưu đãi và nâng cao vị thế của quốc gia trên trường quốc tế. Ứng dụng Cố vấn thương mại nhận thức CTA (Cognitive Trade Advisor) được hỗ trợ bởi AI, do Tập đoàn công nghệ máy tính đa quốc gia IBM của Mỹ phát triển và áp dụng trong đàm phán thương mại giữa khối thị trường chung Nam Mỹ (MECOSOUR) và Canada là một trong những minh chứng điển hình. CTA giúp các nhà đàm phán thương mại nắm bắt rõ hơn chiến lược của các đối tác thương mại và tối đa hóa chính sách thương mại trên cơ sở dữ liệu sẵn có.

Vấn đề đặt ra trong phát triển kinh tế trí tuệ nhân tạo tại Việt Nam

Thứ nhất, xây dựng và hoàn thiện hệ thống thể chế, cơ chế, chính sách để phát triển kinh tế trí tuệ nhân tạo.

Phát triển kinh tế AI là một lĩnh vực mới và có nhiều rủi ro tiềm ẩn nếu quyết sách của nước ta không tiếp cận một cách thận trọng, thấu đáo, bao quát. Đây cũng là một trong những mục tiêu trọng tâm mà nước ta phải phấn đấu đạt được nên yêu cầu về xây dựng và hoàn thiện thể chế, cơ chế, chính sách có tầm nhìn chiến lược và lộ trình từng bước phát triển phù hợp là vấn đề trước hết, tiên quyết cần phải giải quyết.

Thứ hai, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao và chuyên môn sâu về AI.

Việc phát triển AI không chỉ đòi hỏi kinh phí lớn mà còn cần nguồn nhân lực chất lượng cao dồi dào. Hiện tại, nhân lực AI cũng là những đối tượng được săn đón không chỉ bởi các doanh nghiệp trong nước mà còn đối với những tập đoàn nước ngoài. Tuy nhiên, nguồn cung nhân lực AI ở nước ta đang ở mức rất thấp, chỉ đáp ứng được 10% nhu cầu tuyển dụng. Công nghệ AI phát triển rất nhanh và sâu nên khó tìm được đội ngũ nhân lực hoặc chuyên gia có đủ và sâu kiến thức để theo kịp sự phát triển này. Đặc biệt khi Việt Nam đã xác định phát triển kinh tế AI và muốn AI trở thành ngành kinh tế mũi nhọn thì chắc chắn phải thu hút được đội ngũ nhân lực về AI chất lượng cao để giúp nước ta hoàn thành mục tiêu đã đặt ra.

Việt Nam đã xác định mục tiêu phát triển kinh tế AI là một trong những mục tiêu quan trọng hàng đầu và nhất quán trong việc xác định phát triển kinh tế AI là nhiệm vụ trọng tâm giúp nước ta phát triển nhanh, bền vững trong bối cảnh của Cách mạng công nghiệp 4.0 với sự bùng nổ, phát triển mạnh mẽ của khoa học - công nghệ, đặc biệt là công nghệ AI.

Thứ ba, đảm bảo thông tin dữ liệu và quyền riêng tư của cá nhân.

Chất lượng dữ liệu là vấn đề then chốt trong nghiên cứu AI, bởi 80% công việc nghiên cứu AI hiện nay là xử lý dữ liệu. Thực tế cho thấy, các công ty, tập đoàn phát triển được các phần mềm, công nghệ AI thành công và đem lại lợi nhuận khổng lồ, nắm ưu thế trên thị trường đều là những tập đoàn, công ty có nguồn dữ liệu cực kỳ lớn và chất lượng.

AI mang lại nhiều lợi ích cho con người nhưng cũng tiềm ẩn các rủi ro về quyền riêng tư khi dữ liệu cá nhân bị lấy cắp, lạm dụng hoặc khai thác bất hợp pháp. Hiện nay, các quy định tại Việt Nam chưa đưa ra các cơ chế để ngăn chặn và xử lý các hành vi vi phạm quyền riêng tư liên quan đến AI một cách cụ thể, nhanh chóng.

Thứ tư, tư cách pháp lý của trí tuệ nhân tạo.

Hiện nay, hệ thống pháp luật của nước ta chưa có không gian pháp lý phù hợp để điều chỉnh các quan hệ pháp luật có liên quan đến AI. Do vậy, trước viễn cảnh AI phát triển mạnh mẽ tại Việt Nam và để phát triển kinh tế AI ở Việt Nam, việc nghiên cứu và đề xuất những giải pháp, kịch bản cụ thể là rất cần thiết. Để có những giải pháp tối ưu cho các thách thức pháp lý do AI gây ra, bước đầu tiên là xác định tư cách pháp lý cho AI theo

xu hướng chung. Đây là một vấn đề khá nan giải đặt ra yêu cầu nếu phát triển kinh tế AI tại Việt Nam mà AI lại không được rõ ràng về tư cách pháp lý sẽ dễ dẫn đến nhiều rủi ro, bất cập phát sinh mà cơ quan nhà nước không có căn cứ để xử lý, giải quyết.

AI là một thực thể nhân tạo, không thể gộp AI vào nhóm chủ thể là cá nhân và hiển nhiên AI cũng không phải là tổ chức, không mang các đặc điểm để được công nhận là pháp nhân theo quy định. Mặt khác, cũng không nên coi AI chỉ là một công cụ vì trong tương lai, viễn cảnh AI tự mình tham gia vào các quan hệ xã hội một cách độc lập là hoàn toàn có thể xảy ra. Việc coi AI là tài sản, công cụ hay sản phẩm là chưa phù hợp với trình độ phát triển của AI). Việc công nhận tư cách pháp lý và quyền của AI cũng cần phải đảm bảo vị trí tối thượng đối với việc quản lý và điều hành xã hội phải do con người nắm giữ và phù hợp với đặc điểm, tình hình phát triển kinh tế - xã hội của Việt Nam.

Thứ năm, nhận diện, tiếp cận kịp thời của chính quyền để ban hành, sửa đổi, bổ sung, điều chỉnh cơ chế, chính sách hỗ trợ các nhóm đối tượng yếu thế trong xã hội trong tiến trình phát triển kinh tế AI.

Khi nghiên cứu, xem xét nhóm đối tượng yếu thế trong tiến trình phát triển kinh tế AI, cần xác định theo 2 nhóm sau: Nhóm không có đủ điều kiện, cơ hội để tiếp cận, sử dụng công nghệ AI hoặc những chủ thể này gặp rào cản, bất lợi, làm hạn chế khả năng tiếp cận công nghệ AI. Nhóm dễ bị tác động và tổn thương trước những biến động và thay đổi của nền kinh tế (chủ yếu là doanh nghiệp vừa, nhỏ, siêu nhỏ).

Đến nay, doanh nghiệp vừa và nhỏ hiện chiếm số lượng rất lớn trên tổng số doanh nghiệp tại Việt Nam, giữ vai trò quan trọng trong sự phát triển kinh tế - xã hội. Tuy nhiên, doanh nghiệp vừa và nhỏ, thậm chí siêu nhỏ, đa phần là những đối tượng có sức đề kháng, chống chịu và khả năng tự vượt qua khó khăn yếu trong bối cảnh chuyển dịch nền kinh tế AI.

Một số khuyến nghị nhằm phát triển kinh tế trí tuệ nhân tạo tại Việt Nam

Trí tuệ nhân tạo sẽ biến đổi nền kinh tế toàn cầu. Tuy nhiên, phát triển kinh tế AI tại Việt Nam vẫn chưa thực sự rõ nét. Vì vậy, trong quá trình phát triển mục tiêu kinh tế AI, Việt Nam cần xây dựng và hoàn thiện hệ thống cơ chế, chính sách phù hợp; cần có biện pháp nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực. Trước khi quyết định về việc phát triển kinh tế

AI, nước ta cần có những phương án, cơ chế bảo vệ để đảm bảo tuyệt đối thông tin dữ liệu và quyền riêng tư của cá nhân của mỗi người, không bị đánh cắp, sử dụng sai mục đích, ảnh hưởng đến quyền và lợi ích hợp pháp của họ.

Ngoài ra, Nhà nước cần có những biện pháp và cơ chế xử lý cụ thể những trường hợp làm lộ thông tin dữ liệu và quyền riêng tư cá nhân của mỗi người. Bên cạnh đó, cần có những chính sách, cơ chế hỗ trợ kịp thời, quan tâm đến nhóm đối tượng yếu thế trong tiến trình phát triển AI. Việt Nam cũng cần lưu ý đến những vấn đề giải quyết việc làm cho người dân khi AI có khả năng thay thế và làm tốt hơn một số công việc mà trước đây do con người đảm nhận; kiểm soát được các doanh nghiệp, tập đoàn lớn về công nghệ AI, có kho dữ liệu lớn, tránh trường hợp thao túng, cạnh tranh không lành mạnh, độc quyền dữ liệu mà không chia sẻ với nhau để tạo ra tri thức... ảnh hưởng đến xã hội, gây bất lợi cho người dân.

Kết luận

AI ngày càng được ứng dụng rộng rãi trong nhiều ngành, lĩnh vực. Việc áp dụng AI vào các hoạt động kinh tế mang lại không ít tác động tích cực. AI có thể tạo ra một bước tiến nhảy vọt về năng suất, sản sinh của cải vật chất lớn hơn, giúp cải thiện năng suất làm việc. Việc làm chủ những công nghệ tiên tiến sẽ mang đến nhiều lợi ích vô cùng lớn cho sự phát triển kinh tế. Với sự phát triển nhanh chóng và tác động của các công nghệ mới về AI trong bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư thì cơ chế, chính sách mới theo xu hướng phát triển kinh tế AI rất phù hợp với thực tiễn của nước ta. Những vấn đề đặt ra trên nếu được triển khai hiệu quả thì mục tiêu phát triển kinh tế AI sẽ thành công.

tài liệu tham khảo:

1. Thủ tướng Chính phủ (2021), Quyết định số 127/QĐ-TTg ban hành Chiến lược quốc gia về nghiên cứu, phát triển và ứng dụng Trí tuệ nhân tạo đến năm 2030;
2. Báo điện tử Chính phủ, Từng bước đưa Việt Nam trở thành điểm sáng về trí tuệ nhân tạo. <https://baochinhphu.vn/Khoa-hoc-Cong-nghe/Tung-buoc-dua-Viet-Nam-tro-thanh-diem-sang-ve-tri-tue-nhan-tao/437608.vgp>;
3. Ngô Thị Ngọc Diễm, (2023), Cơ sở pháp lý điều chỉnh những vấn đề liên quan đến phần mềm ChatGPT, Tạp chí điện tử Luật sư Việt Nam.

Thông tin tác giả:

ThS. Bùi Thị Thu Mỹ

Trường Đại học Tài chính – Kế toán

Email: buithithumy@tck.edu.vn